

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมของกำลังแรงงานไทย และความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน และปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow และแนวคิดเกี่ยวกับกำลังแรงงาน ต่างก็เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกของครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างจำนวน 164,831 ราย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ ความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน ส่วนตัวแปรอิสระประกอบไปด้วยตัวแปรภายใต้คุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม อันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้

ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม SPSS version 9 ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้แยกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของข้อมูลโดยใช้ อัตราร้อยละ ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์การแปรผันสองทางด้วยการวิเคราะห์ตารางไขว้ และส่วนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์การแปรผันหลายตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ multinomial logit regression โดยผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มีกำลังแรงงานที่ตกเป็นตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 164,831 คน พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นกำลังแรงงานเพศหญิง (ร้อยละ 50.1) กำลังแรงงานมีอายุโดยเฉลี่ย 36.4 ปี กำลังแรงงานประมาณกว่าสามในห้ามีสถานภาพสมรสเป็นผู้ที่สมรสแล้ว (ร้อยละ 62.9)

ส่วนการศึกษาประมาณกว่าสามในห้ามีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา (ร้อยละ 62.4) ทั้งนี้กำลังแรงงานประมาณสี่ในห้าอาศัยอยู่ในเขตชนบท (ร้อยละ 78.8) และประมาณหนึ่งในสามอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 33.8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของกำลังแรงงานโดยเฉลี่ย 4.3 คน ประมาณเกือบหนึ่งในสามไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 33.1) และมีสถานภาพการทำงานไม่ได้ทำงานประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 33.1) และในส่วนของรายได้ กำลังแรงงานมีรายได้เฉลี่ย 2,876 บาท

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ตารางไขว้ระหว่างความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน กับปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม

จากผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรเพศ อายุ สถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้ เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา ส่วนตัวแปรการศึกษา ภาคที่อยู่อาศัย และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับประเภทของความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปรอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย และภาคที่อยู่อาศัย เป็นความสัมพันธ์ที่แท้จริง ส่วนตัวแปรเพศ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้ เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่แท้จริงหรือมีความสัมพันธ์วงน้นเอง

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ multinomial logit regression ระหว่างความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน กับปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม

จากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่า ตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้ มีอิทธิพลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานกับเพศ การศึกษา และรายได้มีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงบวก ส่วนสถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ และสถานภาพการทำงาน มีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงลบ โดยในแบบจำลองที่ 1 ตัวแปรเขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพการทำงาน และรายได้มีทิศทางตามสมมติฐานการศึกษา แต่ตัวแปรเพศและการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับแบบจำลองที่ 2 เมื่อนำตัวแปรสถานภาพสมรสและอาชีพเข้ามารวมอยู่ในสมการ พบว่า มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรสถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิก

ในครัวเรือน อาชีพ และรายได้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนด แต่ตัวแปรเพศและการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน และในแบบจำลองที่ 3 เมื่อนำตัวแปรสถานภาพสมรสและสถานภาพการทำงานมาพิจารณาร่วมในแบบจำลอง พบว่า ทั้งตัวแปรสถานภาพสมรสและการมีงานทำมีอิทธิพลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรสถานภาพสมรส เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพการทำงาน และรายได้เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ แต่ตัวแปรเพศและการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน

และเมื่อพิจารณาจากแบบจำลองทั้งสามแบบจำลอง จะเห็นได้ว่า แบบจำลองที่ 3 เป็นแบบจำลองที่สามารถอธิบายถึงความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานได้ดีที่สุด และยังคงสอดคล้องกับสมมุติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้มากที่สุดอีกด้วย

ตารางที่ 28 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม
กับความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย
ด้วยการวิเคราะห์แบบตารางไขว้

คุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	ผลการวิเคราะห์ แบบตารางไขว้
1. เพศ	เป็นไปตามสมมติฐาน
2. อายุ	เป็นไปตามสมมติฐาน
3. สถานภาพสมรส	เป็นไปตามสมมติฐาน
4. การศึกษา	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
5. เขตที่อยู่อาศัย	เป็นไปตามสมมติฐาน
6. ภาคที่อยู่อาศัย	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
8. อาชีพ	เป็นไปตามสมมติฐาน
9. สถานภาพการทำงาน	เป็นไปตามสมมติฐาน
10. รายได้	เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 29 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม
กับความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย
ด้วยการวิเคราะห์ multinomial logit regression

คุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม	ทิศทาง ความสัมพันธ์	ผลการวิเคราะห์ แบบจำลองที่		
		1	2	3
1. เพศ	+	✗***	✗***	✗***
2. สถานภาพสมรส	-	○	✓***	✓***
3. การศึกษา	+	✗***	✗***	✗***
4. เขตที่อยู่อาศัย	-	✓***	✓***	✓***
5. ภาคที่อยู่อาศัย	-	✓***	✓***	✓***
6. จำนวนสมาชิก	-	✓***	✓***	✓***
7. อาชีพ	-	○	✓***	○
8. สถานภาพการทำงาน	-	✓***	○	✓***
9. รายได้	-	✓***	✓***	✓***
Pseudo R ²		0.102	0.107	0.108
หมายเหตุ:				
	+ มีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงบวก	✓	เป็นไปตามสมมติฐาน	
	- มีทิศทางความสัมพันธ์ในเชิงลบ	✗	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน	
	○ ไม่รวมอยู่ในสมการ	○	ไม่รวมอยู่ในสมการ	
	*** มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01			
	ตัวแปรอายุไม่รวมอยู่ในสมการ			

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานให้แก่แรงงานไทย ดังนี้

1. จากผลการศึกษา พบว่า กำลังแรงงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85) ไม่ต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของไทยยังผันผวนเวลาอยู่มาก ซึ่งส่งผลให้เกิดการว่างงานจำนวนมาก กำลังแรงงานดังกล่าวจึงไม่ยากที่จะลงทุนในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน เพราะต้องการที่จะเก็บเงินที่ตนเองได้และใช้ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้น รัฐบาลและภาคเอกชนควรที่จะใช้สื่อสารมวลชนที่เข้าถึงประชาชนมากที่สุด เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ในการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาโดยผ่านสื่อเหล่านั้น
2. ในการเสนอข่าวสารและความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ นั้นควรจะทำอย่างต่อเนื่อง โดยเสนอเนื้อหาผ่านรูปแบบการเผยแพร่ที่เหมาะสมกับแรงงาน
3. จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย ได้ข้อค้นพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา เขตที่อยู่อาศัย ภาคที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ สถานภาพการทำงาน และรายได้ เป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน จึงควรกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ของแรงงาน เพื่อเป็นแนวทางให้ธุรกิจและแรงงานเห็นความสำคัญของการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลควรจะมีนโยบายช่วยเหลือแรงงานที่ตกงานอยู่ เป็นต้นว่าจัดการฝึกอบรมให้กับแรงงานที่ตกงานอยู่และเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมก็ให้จ้างแรงงานดังกล่าวไปเป็นผู้ฝึกอบรมต่อในเขตชนบทเพื่อที่จะให้คนในท้องถิ่นได้ทำงานและพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และรัฐควรพยายามกระจายความเจริญและกิจกรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจไปสู่ท้องถิ่นด้วยเพื่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นนั้น ๆ

5. แรงงานที่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษายังไม่สนใจพัฒนาตนเอง ภาครัฐจึงต้องมีมาตรการที่จะจูงใจหรือทำให้แรงงานกลุ่มนี้สนใจที่จะพัฒนาตนเองต่อไป ส่วนแรงงานเพศหญิงที่มีความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานมากกว่าแรงงานเพศชายอย่างชัดเจน และแรงงานเพศหญิงส่วนหนึ่งมีความต้องการแต่ยังขาดความพร้อมทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากขาดปัจจัยที่ส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง

4. ในการกำหนดมาตรการหรือแนวทางใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงาน ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเขตที่อยู่อาศัย และภาคที่อยู่อาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่นั้น ๆ เช่น ในเขตชนบท แรงงานจะประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำให้มีเวลาว่างมาก ดังนั้นจึงควรรหาอาชีพเสริมเพื่อช่วยเพิ่มพูนรายได้และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากขึ้น ส่วนในเขตเมือง แรงงานมักจะถูกจำกัดด้วยขอบเขตและเวลา จึงควรจัดหลักสูตรการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานที่แรงงานสามารถเข้าร่วมฝึกอบรมได้โดยสะดวก ใช้เวลาได้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งแนวทางหนึ่งก็คือ การขยายการจัดตั้งศูนย์การฝึกอบรมหรือศูนย์การฝึกอาชีพให้กว้างขวางและเพียงพอต่อความต้องการ โดยอาจจะใช้วัดหรือโรงเรียนหรือที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมีการกำหนดตารางการฝึกอบรมที่แน่นอนเพื่อให้แรงงานสามารถเข้าร่วมฝึกอบรมตามความสนใจ

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังมีประเด็นทางการวิจัยที่น่าสนใจบางประการที่ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจที่จะทำการวิจัยในโอกาสต่อไป ได้แก่

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อจำกัด คือ ในโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร รอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ยังขาดข้อมูลของตัวแปรบางตัวที่น่าสนใจ เช่น ค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน การรับรู้ข่าวสารในการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน พื้นฐานทักษะและความสามารถในการทำงานของแรงงาน ปัญหาและอุปสรรคของการเข้ารับการพัฒนาขีดความสามารถ ความพึงพอใจในหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนา หลักสูตรที่ต้องการได้รับการพัฒนาในอนาคต เป็นต้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลของตัวแปรดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของกำลังแรงงานไทย

2. เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากโครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ทัวราชอาณาจักร รอบที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 โดยข้อมูลที่เก็บมานี้ยังขัดกับความเป็นจริงอยู่ อันได้แก่ ข้อมูลของตัวแปรรายได้ เนื่องจากรายได้นี้เป็นรายได้ที่ได้จากการทำงานเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อทำงานถึงจะมีรายได้ แต่ถ้าไม่ได้ทำงานก็ไม่มีรายได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วผู้ที่ไม่ได้ทำงานอาจจะมีรายได้จากทางอื่นก็เป็นได้ เช่น รายได้ที่ได้จากลูกหลาน รายได้ที่ได้จากพ่อแม่ญาติพี่น้อง หรือรายได้ที่ได้จากดอกเบี้ยเงินฝากต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น เพื่อที่จะทำให้ข้อมูลของตัวแปรรายได้สะท้อนถึงความเป็นจริงมากที่สุด ควรจะเปลี่ยนจากรายได้จากการทำงานเป็นรายได้รวม

3. ผู้ที่สนใจจะศึกษาถึงความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานอาจใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์อื่น ๆ เช่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (social action theory) ของ Max Weber และ William W. Reeder มาศึกษาถึงความต้องการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน เพื่อเป็นกำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึงรูปแบบของการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงาน เพราะปัจจุบันรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานมีหลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเลือกรูปแบบการเผยแพร่ความรู้ให้เหมาะสมกับปัจจัยด้านต่าง ๆ ของแรงงาน เช่น ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ สถานภาพการทำงาน เป็นต้น ทั้งนี้รวมไปถึงการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดด้อยต่าง ๆ ของรูปแบบการเผยแพร่ที่เคยมีมาให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

5. ผู้สนใจอาจจะนำผลการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาในรายละเอียดและผลกระทบของการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานในด้านต่าง ๆ เช่น รูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถและควรนำผลการศึกษาที่ได้มาทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีความละเอียดในด้านพฤติกรรมและความต้องการ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพการให้บริการด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของภาครัฐที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

6. การวิจัยครั้งต่อไปควรคำนึงถึงข้อคำถามที่ใช้เป็นตัวแปรตามด้วย กล่าวคือ ควรสร้างเกณฑ์วัดความต้องการพัฒนาขีดความสามารถให้มีความละเอียด ความแม่นยำ และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น วัดคะแนนของความต้องการพัฒนาขีดความสามารถ ทั้งนี้เพื่อขจัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการให้ข้อมูลจากการประเมินด้วยความรู้สึกรู้สึก หรือความลำเอียง